

Animal welfare, etológia és tartástechnológia

Animal welfare, ethology and housing systems

Volume 15

Issue 2

Gödöllő
2019

AZ AFRIKAI SERTÉSPESTIS ÉS A MEZŐGAZDASÁGI VADKÁR EGYES IGAZGATÁSI KÉRDÉSEI

Battay Márton¹, Nógrádi Anna¹, Illés Bálint Csaba², Marosán Miklós¹

¹Állatorvostudományi Egyetem, Egzotikusállat- és Vadegészségügyi Tanszék
1078 Budapest, István u. 2.

²Szent István Egyetem, Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar, Üzleti Tudományok Intézete,
Vállalatgazdasági és Menedzsment Tanszék
2100 Gödöllő, Páter Károly út 1.
battay.marton@univet.hu

Received – Érkezett: 04. 12. 2019.
Accepted – Elfogadva: 17. 12. 2019.

Összefoglalás

Azokon a szigorúan korlátozott területeken, ahol a fertőzés miatt vadászati tilalmat vezettek be, az érintett vadászatra jogosultak számára a mezőgazdasági vadkár elhárítási lehetőségek is korlátozottá váltak. Ezért az afrikai sertéspestis negatív gazdasági hatásainak elhárításában igen fontos elem a keletkezett vadkár miatt igénybe vehető állami kártalanítás kérdése. Az állami kártalanítás révén egy jelentős negatív externális hatás internalizálása valósul meg, azonban ez a beavatkozás egyéb, a vadászatra jogosultak működését hosszú távon is érintő gazdasági hatásokat vonhat maga után. Normál körülmények között a ténylegesen keletkezett vadkárnak egy részét nem, vagy nem pénzben térítik meg a vadászatra jogosultak, ami jellemzően az érintettek egymás közötti viszonyrendszeréből és a helyi sajátosságokból fakad. Azonban az állami kártalanítás lehetősége átalakíthatja ezt a gyakorlatot, hiszen ebben az esetben a kompenzáció költsége nem a vadászatra jogosultat, hanem az államot terheli. A járványügyi korlátozások feloldását követően a vadászatra jogosultaknak ebben az átalakult közegben kell majd vadkárrelhárítási és megtérítési kötelezettségeiket teljesíteniük.

Kulcsszavak: ASP, vadkár, igazgatás

Aspects of administration of agricultural wildlife damage and African swine fever

Abstract

In areas where, due to infection, there is a hunting ban in effect, the possibilities to prevent wildlife damage are limited for hunting associations. Because of this the compensation offered by the state plays a massive role in the management of the negative economic effects of African swine fever. Due to this compensation of the state an important part of the negative external effect is internalized, but this intervention also influences hunting associations in the long term. Under normal circumstances, part of the actual wildlife damage is not, or just partially compensated by hunting associations. This is usually due to the relationship of the parties and the local practice. The compensation of the state can alter this, since the cost of the compensation is not paid by the hunting associations, but the state. After the lifting of the epidemiological restrictions hunting associations will have to fulfill their obligations in this transformed situation.

Keywords: ASF, wildlife damage, administration

Irodalmi áttekintés

Jelen tanulmányban két önmagában is jelentős probléma, a mezőgazdasági vadkár és a vaddisznóban észlelt afrikai sertéspestis együttes kezelésének gyakorlatát és az azzal kapcsolatosan felmerült egyes kérdéseket vizsgáljuk.

Az afrikai sertéspestis (ASP) a sertések összetett, halálos vírusos betegsége, amely jelentős társadalmi-gazdasági hatást gyakorol mind a fejlett, mind a fejlődő világban (*Gallardo és mtsai, 2015*).

Amikor 2018-ban az afrikai sertéspestis vírus első magyarországi észlelésére sor került, akkor a már 2003-ban megalkotott FVM rendelés mtsaiapján kezdődhetett meg a járványügyi védekezés, hiszen a jogszabály részletesen szabályozza a betegség megelőzésére, illetve annak megjelenése esetén, a felszámolására alkalmazandó intézkedéseket. Ez a szabályozás számos ponton hasonlóságot mutat a klasszikus sertéspestis elleni védekezéssel szülő 2002-ben kiadott FVM rendelet előírásaival, sőt ez utóbbiban számos rendelkezés található az afrikai sertéspestisre vonatkozólag is. Ennek alapvető indoka, hogy a két vírust csak a laboratóriumi vizsgálatok alapján lehet elkülöníteni, más módon nem, ezért minden lázas tünettel és vérzésekkel járó megbetegedés során mindkét betegséget figyelembe kell venni. Mindkét betegség, vagy annak gyanúja bejelentési kötelezettség alá esik (*Battay és mtsai, 2018*).

A klasszikus sertéspestis 2008-2011 közötti felszámolásának tapasztalatai pedig szintén hasznosíthatók a jelenlegi járványügyi intézkedések során.

Tehát mind az Európai Unió, mind azzal összhangban a hazai jogalkotás is szigorú és részletes szabályozással készült fel, amely rendelkezéseknek megfelelően az országos főállatorvos határozatai rögzítik a védekezés feladatait. Ezek a határozatok tartalmazzák az előírásokat az ország egész területére is, illetve külön rendelkeznek az alacsony, a közepes és magas kockázatú továbbá a fertőzött területeken alkalmazandó szabályokról (*Battay és mtsai, 2019*).

A fertőzött területek vadgazdálkodása szempontjából kiemelt jelentőséggel bír a vaddisznó vadászatának tiltása, illetve korlátozása, ami azon túl, hogy a bérvadásztatásban és a vadhús értékesítésében is komoly bevételkiesést eredményez - a mezőgazdasági vadkár elhárításában is jelentős nehézséget okoz. A vadkárelhárításban megszűnt az elterelő etetés lehetősége is, hiszen az érintett területeken rendkívül korlátozott mennyiségű takarmány – főszabály szerint 10 kg/km²/hó – juttatható ki. A vadkár elhárítására más módszerek alkalmazásával kell sort keríteni, illetve ebben a tekintetben az állam a vadászati tilalom ideje alatt a vadászati tilalom alá eső vad által a természet mezőgazdasági kultúrákban okozott károkat átvállalja. Sok múlik azonban azon, hogy ennek gyakorlati megvalósítására milyen módon kerül sor (*Battay és mtsai, 2018*).

Ennek azért is van különös jelentősége, mert a földhasználók nagy része a vadkár miatt azt az álláspontot képviseli, hogy a mezőgazdasági környezetben élő vadállomány egy szükséges negatív tényező, sőt az optimális helyzet az lenne, ha nem is lenne vadállomány. Ez a földhasználók és a vadgazdálkodók közötti jelentős és fokozódó konfliktusokat mutatja (*Király-Marosán, 2016*).

Anyag és módszer

Az afrikai sertéspestis és a mezőgazdasági vadkár gazdasági hatásaira vonatkozó jelen kutatást a Szent István Egyetem részéről Agrár vállalkozás Menedzsment Kutatócsoportja az Állatorvostudományi Egyetem Egzotikusállat- és Vadegészségügyi Tanszéke közösen, a Törvényszéki Állatorvostani, Jogi és Gazdaságtudományi Tanszékkel együttműködve végeztük.

A kutatás során az ASP és a mezőgazdasági vadkár elleni védekezéshez kapcsolódó, alapvetően a vadgazdálkodás szempontjából jelentős közösségi és hazai jogszabályok áttekintésére, illetve a hatósági jogalkalmazás egyes aspektusainak vizsgálatára került sor. A

vonatkozó jogszabályok mellett ezért az országos főállatorvos határozatai, illetve a betegség terjedésével kapcsolatosan meghozott egyes hatósági intézkedések kerültek vadgazdálkodási szempontú elemzésre.

Jelen tanulmányban az afrikai sertéspestis által érintett területeken keletkezett mezőgazdasági vadkár állami kompenzációjának kérdéskörét vizsgáltuk meg a jogi szabályozás és a hatósági gyakorlat vizsgálatával, felhasználva a Pásztói járásban magas kockázatú és fertőzött területeken 2019. tavaszán végzett vadkár-felmérési igazságügyi szakértői munka tapasztalatait.

Eredmények és értékelés

Az afrikai sertéspestis elleni védekezés keretében - bizonyos feltételek mellett, a keletkező vadkár kompenzálását az annak megtérítésére egyébként köteles vadászatra jogosultak helyett az állam vállalja át. A fertőzött területeken a vadászati tilalom alá eső vadállatok által, az elrendelt vadászati tilalom ideje alatt, termesztett mezőgazdasági kultúrákban okozott károk megtérítésével kapcsolatosan kiadott intézkedések a fertőzött, illetve azon belül a különösen ellenőrzött területeken alkalmazandóak. A többi, azaz nem a járványügyi intézkedések miatt bekövetkezett vadkár vonatkozásában a vad védelméről, a vadgazdálkodásról valamint a vadászatról szóló törvény és annak végrehajtási rendelete határozza meg az eljárást.

Az állami kártalanítási eljárás során a vadászatra jogosultaknak kell a hozzájuk bejelentett, a mezőgazdasági kultúrákban bekövetkezett kárt a károsult terület szerinti területileg illetékes élelmiszerlánc-felügyeleti szervhez továbbítani. A "járványvédelmi intézkedéssel érintett területen" keletkezett káreseményt haladéktalanul, a lehető leggyorsabb úton kell bejelenteni, a beadványhoz csatolva a kárt szenvedett személy pontos nevét, címét, elérhetőségét, a kárral sújtott terület pontos helyét, a károkozó vadállatok fajtát, valamint annak igazolását, hogy az adott területen a kárt okozó vadfaj mozgása ténylegesen megfigyelhető. A területileg illetékes élelmiszerlánc-felügyeleti szerv a beadvány érkezését követő három napon belül köteles eljárni annak érdekében, hogy megtörténjen a kár becslése. Ez akár a területileg illetékes földművelésügyi osztály felkérése, akár megfelelő végzettséggel, tapasztalattal rendelkező szakértő aktív közreműködése kötelezésével is megvalósítható. A kárt szenvedett földhasználót az érintett földterületre vonatkozóan határozatban kell kötelezni a földterület igénybevételére, mivel az ASP továbbterjedésének megakadályozása érdekében elrendelt állategészségügyi intézkedések eredményes végrehajtásához a földterület használata szükséges. A határozatban azt is részletesen fel kell sorolni, hogy a kötelezettségeket és az intézkedéseket mi indokolja, azaz, hogy mi a járványügyi cél.

A kárbecslés során öt napon belül kell a helyszíni szemlét megtartani, a kár-felmérést és a kárbecslést elvégezni és az eljáró élelmiszerlánc-felügyeleti szerv számára a kárfelvételi jegyzőkönyvet megküldeni.

Az eljáró hatóság a jegyzőkönyv alapján a károsult földhasználó számára nyolc napon belül köteles a kártalanítási határozatot meghozni, és minden érintett számára eljuttatni. A kártalanítási határozat meghozatala előtt vizsgálni kell annak jogosságát igazoló tények meglétét, azaz, hogy volt a terület igénybevételét elrendelő határozat, a károkozás időpontjában a károkozó fajra vadászati tilalom volt érvényben, illetve, hogy a vadászatra jogosult által igazolt volt a vadmozgás ténye.

A kártalanítási határozatok indokolása részletesen tartalmazza a járványügyi intézkedések és a termesztett mezőgazdasági kultúrákban keletkezett kár közötti ok-okozati összefüggéseket is.

A lefolytatott kártalanítási eljárások alapján a Helyi Járványvédelmi Központ naprakész nyilvántartást vezet a kártalanított termelők adatairól és a kártalanítás összegéről.

A vadkár járványvédelmi eljárás során történő térítéshez tehát rövid, napokban megállapított határidők kapcsolódnak, ami hatékonyan biztosíthatja a kár mielőbbi megtérítését a földhasználók felé.

Ha összevetjük ezt az eljárást az általános vadkártérítési szabályokkal, különösen a jegyzői eljárásban való megtérítéssel, akkor látható, hogy az állami kártalanítási eljárás gyorsabb lehet, különösen, ha a vadkár kapcsán a vadászatra jogosult és a földhasználó között vita merül fel (1. ábra).

1. ábra: A vadkár térítésének szabályai a különböző eljárásokban

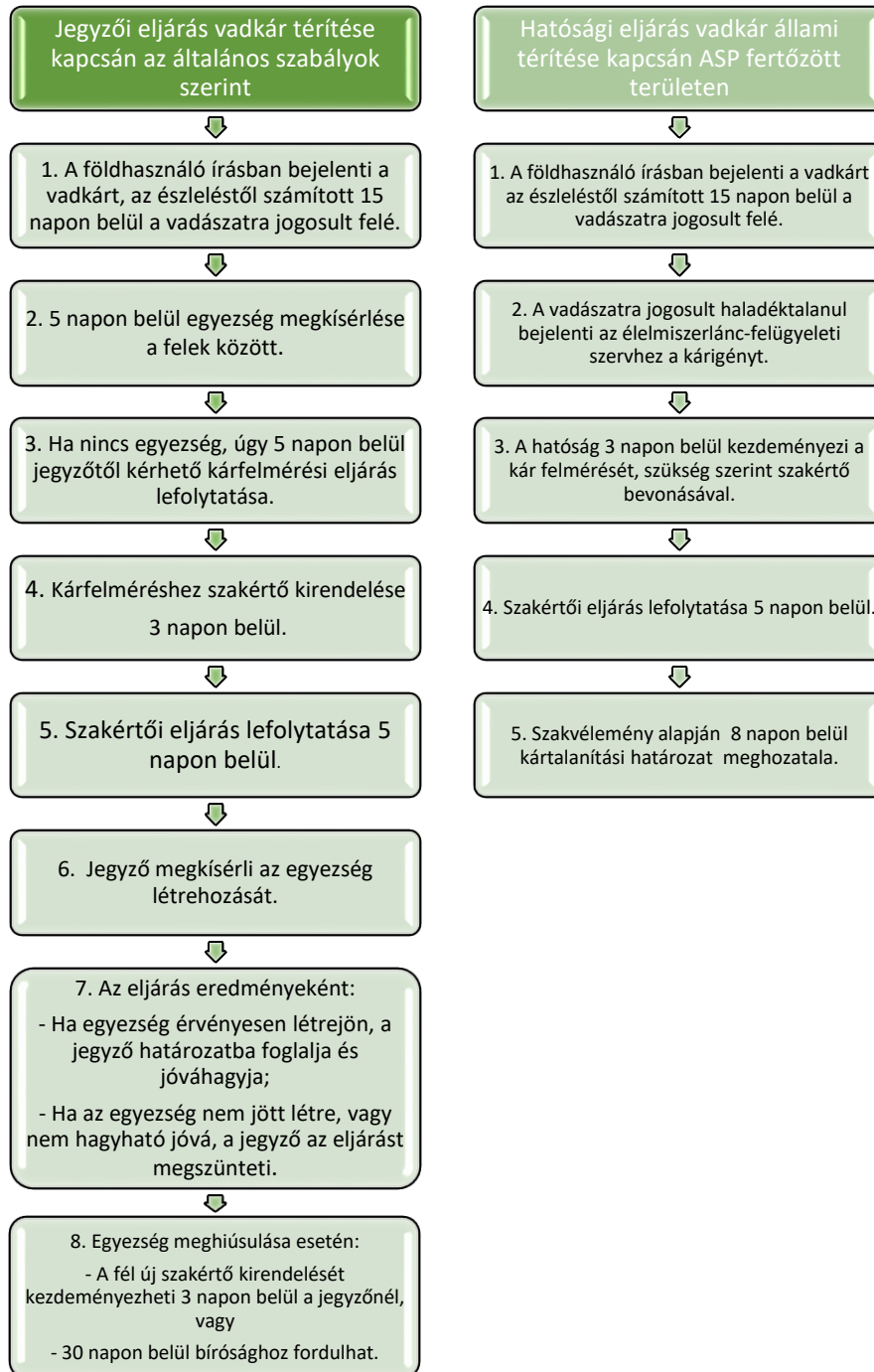

Figure 1. Different processes of wildlife damage compensation
(Forrás: saját szerkesztés)

A Pásztói járásban, ASP fertőztött területen végzett vadkár felmérési szakértői munka során, olyan területeken, ahol a gazdálkodók elmondása szerint korábban jellemző volt a vaddisznó által okozott károsítás, idén ez egyáltalán nem volt tapasztalható, azonban a gímszarvas jelenléte (2. *ábra*) határozottan érzékelhető volt.

2. *ábra*: Gímszarvasok vadkár becsléskor (Pásztói járás, 2019. tavasz)

Figure 2. Estimation of game damage of red deer (district of Pásztó, Spring 2019)
(Fotó: Dr. Marosán Miklós)

Az elvégzett szakértői tevékenység nem járványvédelmi eljárás keretében történt annak ellenére, hogy szigorúan korlátozott területen belül, illetve annak közvetlen szomszédságában de a fertőztött területen került rá sor. A felmérés során tapasztalt károsítás kizárólag gímszarvastól származott (3. *ábra*).

3. ábra: Őszi búzában gímszarvas által okozott vadkár (Pásztói járás, 2019 tavasz)

Figure 3. Damage caused by red deer in winter wheat (Pásztó district, 2019 spring)
(Fotó: Dr. Marosán Miklós)

Következtetések és javaslatok

Normál körülmények között a ténylegesen keletkezett vadkárnak egy részét nem, vagy nem pénzben térítik meg a vadászatra jogosultak, ami jellemzően az érintettek egymás közötti viszonyrendszeréből és a helyi sajátosságokból fakad.

Azonban a járványvédelmi okok miatti állami kártalanítás lehetősége átalakíthatja ezt a gyakorlatot, hiszen ebben az esetben a kompenzáció költsége nem a vadászatra jogosultat, hanem az államot terheli. A kártalanítás ebben az eljárásban lényegesen rövidebb határidőkkel zajlik, mint ahogy az a vadkár térítésére vonatkozó általános szabályok szerint történne, amennyiben a felek nem tudnak megegyezni és jegyzői eljárást kezdeményeznek, esetleg bírósághoz is fordulnak.

Annak megállapítására, hogy az ASP hatására a vadállomány közép és hosszú távon számszerűleg és összetételében hogyan változik, jelenleg még nem áll rendelkezésre elegendő információ. Az azonban biztos, hogy a járványügyi korlátozások feloldását, illetve az állami kártalanítást követően, a vadászatra jogosultaknak a fent ismertetett járványvédelmi eljárások miatt átalakult közegben kell majd vadkárelhárítási és megtérítési kötelezettségeiket teljesíteniük.

Ezek a körülmények véleményünk szerint jelentősen befolyásolhatják a vadászatra jogosultak gazdálkodását, amit tetéz a vadkárfelemelési szakértői tevékenység módszertanának szabályozatlansága és az ebből eredő bizonyítási nehézségek. A nem megfelelően elvégzett szakértői vadkárfelemelés ugyanis lényegesen megnehezíti a felek közötti egyezség létrejöttét, illetve a hatósági és peres eljárások lefolytatását is. Mindezeket talán azzal lehet a jogalkotó részéről enyhíteni, ha elkészülne az a “miniszter által rendeletben megállapított egyszerűsített vadkárbecslési szabályozás”, amire hosszú évek óta utal a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról szóló törvény.

Köszönetnyilvánítás

JELLEN TANULMÁNY AZ INNOVÁCIÓS ÉS TECHNOLÓGIAI MINISZTERIUM ÚNKP-19-3-III KÓDSZÁMÚ ÚJ NEMZETI KIVÁLÓSÁG PROGRAMJÁNAK SZAKMAI TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT.

Irodalomjegyzék

- Battay, M., Dobos, A., Illés, B.Cs., Ózsvári, L.* (2019): Az afrikai sertéspestis gazdasági hatásai Észak-Kelet Pest és Nógrád megye vadgazdálkodására, különös tekintettel a klasszikus sertéspestissel kapcsolatos korábbi tapasztalatokra. Magyar Állatorvosok Lapja, 141. 1. 39-46.
- Battay, M., Marosán, M., Illés, B.Cs., Ózsvári, L.* (2018): Az afrikai sertéspestis elleni védekezés jogi keretei. XXXVII. Óvári Tudományos Napok, Fenntartható agrárium és környezet szekció. Mosonmagyaróvár november 9-10.
- Gallardo, C., Nieto, R., Soler, A., Pelayo, V., Fernández-Pinero, J., Markowska-Daniel, I., Pridotkas, G., Nurmoja, I., Granta, R., Simón, A., Pérez, C., Martín, E., Fernández-Pacheco, P., Arias, M.* (2015): Assessment of African swine fever diagnostic techniques as a response to the epidemic outbreaks in eastern European Union countries: how to improve surveillance and control programs. Journal of Clinical Microbiology, 53. 2555–2565.
- Király, I., Marosán, M.* (2016): Szántóföldi növények vadkár- és termésbecslése. Mezőgazdasági vadkárbecslési útmutató I. Szekszárd: Páskum Nyomda 93 p.

Felhasznált jogszabályok, hatósági előírások

1. A TANÁCS 2002/60/EK IRÁNYELVE (2002. június 27.) az afrikai sertéspestis elleni védekezésre vonatkozó külön rendelkezések megállapításáról, valamint a fertőző sertésbénulás (Teschén-betegség) és az afrikai sertéspestis tekintetében a 92/199/EK irányelv módosításáról
2. A vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról szóló 1996. évi LV. törvény
3. Az afrikai sertéspestis elleni védekezésről szóló 98/2003. (VIII.22.) FVM rendelet
4. A klasszikus sertéspestis elleni védekezésről szóló 75/2002. (VIII. 16.) FVM rendelet
5. Az Országos Járványvédelmi Központ vezetője által 2018. június 7-én kiadott útmutató az afrikai sertéspestis megjelenésével, az 1/2018. számú Országos Főállatorvosi határozat, illetve az Országos és Helyi Járványügyi Központok által hozott járványügyi intézkedések végrehajtása következtében bekövetkező, vadállatok által okozott károk kifizetésének rendjéről